

VẤN ĐỀ GIÁM SÁT VÀ PHẢN BIỆN XÃ HỘI CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VIỆT NAM VÀ CÁC TỔ CHỨC CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI

- Qua một số nghiên cứu gần đây

ThS. Đỗ Văn Quân^(*)

1 Vai trò giám sát, phản biện xã hội của Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội

Ở nước ta, Mặt trận Tổ quốc (MTTQ) Việt Nam cũng như các tổ chức chính trị - xã hội được coi là những chủ thể giữ vai trò chính trong các hoạt động giám sát và phản biện xã hội. Cho đến nay, vấn đề giám sát và phản biện xã hội đã được khẳng định trong nhiều văn bản thể hiện chủ trương, đường lối của Đảng cũng như chính sách của Nhà nước. Đại hội lần thứ X của Đảng (năm 2006) đã khẳng định nhận thức đầy đủ về vấn đề này: “MTTQ Việt Nam và các đoàn thể nhân dân có vai trò rất quan trọng trong việc tập hợp, vận động, đoàn kết rộng rãi các tầng lớp nhân dân; đại diện cho quyền và lợi ích hợp pháp của nhân dân; đưa các chủ trương, chính sách của Đảng,

Nhà nước, các chương trình kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh vào cuộc sống, góp phần xây dựng sự đồng thuận trong xã hội”⁽¹⁾. Đại hội cũng chỉ rõ: “Xây dựng quy chế giám sát và phản biện xã hội của MTTQ, các tổ chức chính trị - xã hội và nhân dân đối với việc hoạch định đường lối, chủ trương, chính sách, quyết định lớn của Đảng và việc tổ chức thực hiện, kể cả đối với công tác tổ chức và cán bộ”⁽²⁾. Tiếp đó, Đại hội X cũng đã có một quyết định quan trọng là: “Nhà nước ban hành cơ chế để Mặt trận và các đoàn thể nhân dân thực hiện tốt vai trò giám sát và phản biện xã hội”⁽³⁾. Cùng với chủ trương, các quy định pháp lý được thể hiện trong Điều 8 và Điều 9 Hiến pháp năm 1992; Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam năm 1999; Luật Thanh tra và các văn bản dưới luật ghi nhận giám sát của nhân dân, như: Pháp lệnh thực hiện dân chủ ở xã, phường; Nghị quyết liên tịch giữa Chính phủ và Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam về Mặt trận giám sát cán bộ, công chức, đảng viên ở khu dân cư; Quyết định của

^(*) Học viện Chính trị – Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh

^{(1), (2)} và ⁽³⁾ ĐCSVN, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, Nxb CTQG, HN. 2006, tr.124 và 135

Thủ tướng Chính phủ về giám sát đầu tư của cộng đồng... Việc giao quyền và trách nhiệm phản biện xã hội cho MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội là một chủ trương mới của Đảng và Nhà nước, khác về chất so với vai trò tập hợp lực lượng để xây dựng khối đại đoàn kết dân tộc, giám sát - kiểm tra vốn có lâu nay của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội.

Đặt vấn đề như vậy chúng tôi Đảng ta đã nhận thức: trong điều kiện một đảng cầm quyền, rất cần xây dựng MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội trở thành người đại diện thực sự và có thẩm quyền của các tầng lớp nhân dân, có tiếng nói riêng đối với Đảng và Nhà nước trong mọi công việc của quốc gia - dân tộc. Như vậy, Đại hội lần thứ X của Đảng đã tạo ra bước ngoặt mới trong việc xác định chức năng và đổi mới phương thức hoạt động của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội trong hệ thống chính trị theo hướng nhấn mạnh vấn đề giám sát và phản biện xã hội. Với vai trò là liên minh chính trị, MTTQ Việt Nam tập hợp các tổ chức chính trị đại diện cho ý chí của nhân dân, không những có quyền mà còn có trách nhiệm tham gia giám sát việc thực hiện các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước. Trong bối cảnh hiện nay, giám sát và phản biện xã hội là nhu cầu cấp thiết và đòi hỏi tất yếu của quá trình lãnh đạo, điều hành đất nước nhằm khắc phục tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí, tha hóa... Đặc biệt, trong bối cảnh hội nhập toàn cầu và dân chủ hóa xã hội ngày càng mở rộng, trình độ dân trí của nhân dân ngày càng được nâng cao thì sự giám sát và phản biện xã hội của nhân dân ngày càng đóng vai trò quan trọng, tạo thành một mắt xích không thể thiếu trong cơ chế kiểm soát quyền lực của Đảng và Nhà nước.

2. Vấn đề giám sát, phản biện của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội - Một số chủ đề tiếp cận

- Nghiên cứu về phương thức hoạt động và chức năng của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội trong hệ thống chính trị

Trong thời gian khoảng 5 năm trở lại đây, ở Việt Nam đã xuất hiện một số công trình nghiên cứu đề cập đến vấn đề đổi mới phương thức hoạt động và chức năng của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội trong hệ thống chính trị.

Tác giả Thang Văn Phúc với bài viết *Đổi mới tổ chức, hoạt động của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội ở nước ta hiện nay* (Tạp chí Cộng sản, số 13/2005), trên cơ sở đó, năm 2007, cùng với tác giả Nguyễn Minh Phương, tác giả đã xuất bản cuốn sách *Đổi mới tổ chức và hoạt động của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội*. Qua bài viết và cuốn sách chuyên khảo này, các tác giả phân tích khá kỹ thực trạng hoạt động của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội. Qua đó khẳng định, để đổi mới tổ chức và hoạt động của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội, cần giải quyết một số vấn đề: (1) Xác định rõ tính chất đặc thù của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội trong hệ thống chính trị nước ta; (2) Phát huy vai trò thực hành dân chủ của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội; (3) Tăng cường vai trò giám sát đối với các cơ quan nhà nước và cán bộ, công chức nhà nước của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội; (4) Thể chế hóa chức năng tư vấn, phản biện xã hội của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội đối với Đảng và Nhà nước; (5) Đổi mới mô hình tổ chức và phương thức hoạt động, khắc phục tình trạng “hành chính hóa”, “nhà nước hóa”. Đổi mới phương thức hoạt động của Mặt trận cần đánh giá được những tồn tại và biện pháp khắc phục “hành chính hóa” trong hoạt động.

Cùng hướng tiếp cận này, hai tác giả Tô Vĩ và Xuân Trường (năm 2008) trong bài viết *Nhìn lại 4 năm công tác tham gia xây dựng chính quyền của MTTQ Việt Nam* (www.mattran.org.vn) đã tập trung phân

tích những kết quả, nội dung của MTTQ thực hiện công tác tham gia xây dựng chính quyền, xây dựng văn bản pháp luật, bầu cử, giám sát phản biện, tuyên truyền thực hiện chính sách pháp luật trong nhân dân những năm gần đây. Mặc dù vậy, bài viết có nội dung quá bao quát cho nên chưa đi sâu phân tích làm rõ được những thành tựu và thách thức của Mặt trận trong thực hiện chức năng, nhiệm vụ của mình, trong đó có vấn đề tham gia giám sát và phản biện xã hội. Bên cạnh đó, vấn đề thực hiện chức năng phản biện xã hội của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội chưa được các tác giả phân tích làm rõ ở khía cạnh lý luận cũng như thực tiễn.

Tác giả Nguyễn Thị Hiền Oanh với hai công trình nghiên cứu, *MTTQ Tp. Hồ Chí Minh với việc thực thi quyền lực chính trị của nhân dân lao động (Luận văn thạc sĩ, HN. 2000)* và *Đổi mới để phát huy có hiệu quả vị trí, vai trò của Mặt trận và các đoàn thể nhân dân* (www.mattran.org.vn). Từ việc phân tích cụ thể ở Tp. Hồ Chí Minh, tác giả đã luận chứng cho việc cần thiết phải đổi mới tổ chức, phương thức hoạt động của MTTQ và các đoàn thể nhân dân nhằm thực hiện tốt các chức năng, nhiệm vụ, trong đó có chức năng giám sát và phản biện xã hội. Tác giả cho rằng, đổi mới Mặt trận và các đoàn thể nhân dân đòi hỏi phải minh định thật rõ vị trí, tính chất, chức năng và mối quan hệ giữa các tổ chức này với Đảng và Nhà nước. Thực chất của việc đổi mới hệ thống chính trị là nhằm thực hiện dân chủ XHCN. Vấn đề căn bản và lâu dài là phải đổi mới, cải tổ về tổ chức của Mặt trận và các đoàn thể nhân dân. Mặc dù phân tích khá đầy đủ về vấn đề đổi mới phương

thức hoạt động và chức năng của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội, nhưng về chức năng phản biện xã hội, các nghiên cứu này chưa phân tích một cách đầy đủ, cụ thể.

Cùng hướng nghiên cứu về đổi mới phương thức hoạt động và chức năng của MTTQ Việt Nam, Báo cáo chuyên đề *Đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với MTTQ và các đoàn thể nhân dân thời kỳ đổi mới* của Ban Dân vận Trung ương (năm 2004) đã đi sâu vào phân tích vai trò, phương thức lãnh đạo của Đảng đối với hoạt động của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội trong bối cảnh đổi mới. Mặc dù vậy, các chức năng giám sát và phản biện xã hội của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội chưa được báo cáo đề cập tới.

- *Nghiên cứu về giám sát của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội*

Trong các nghiên cứu theo hướng tiếp cận vừa nêu, tác giả Phạm Ngọc Kỳ với bài viết *Quyền giám sát của MTTQ Việt Nam đối với hoạt động của cơ quan nhà nước, đại biểu dân cử và cán bộ, viên chức nhà nước* (www.giri.ac.vn, 2009) đã luận giải về cơ sở lý luận

Thành viên đoàn giám sát Ủy ban Trung ương MTTQ xuống tận đầm ông Vuon để tìm hiểu thông tin về vụ cưỡng chế, phá nhà

Ảnh: vietbao

cũng như cơ chế về nhân dân giám sát hoạt động của cơ quan nhà nước, đại biểu dân cử và cán bộ, viên chức nhà nước thông qua tổ chức và hoạt động của MTTQ Việt Nam: (1) Giám sát hoạt động của cơ quan nhà nước, đại biểu dân cử và cán bộ, công chức nhà nước là biểu hiện quyền làm chủ của nhân dân, là chức năng của MTTQ Việt Nam; (2) Sự khác nhau và mối quan hệ trong hoạt động giám sát của MTTQ Việt Nam với hoạt động giám sát của các cơ quan nhà nước. Bài viết đề cập và phân tích rất kỹ về nội dung và tính tất yếu cần thiết phải thực hiện giám sát của MTTQ đối với hoạt động của các cơ quan nhà nước, đại biểu dân cử, viên chức nhà nước. Đồng thời, chỉ ra sự khác nhau giữa giám sát của MTTQ với giám sát của các cơ quan nhà nước. Đặc biệt, bài viết đưa ra những nguyên tắc nhằm tăng cường hiệu quả hoạt động giám sát của MTTQ. Tuy vậy, trong những phân tích này, tác giả chưa quan tâm đến thực trạng giám sát của MTTQ Việt Nam cũng như sự tham gia giám sát của các tổ chức chính trị - xã hội.

Nếu như tác giả Phạm Ngọc Kỳ quan tâm khía cạnh pháp lý, phân tích nội dung giám sát ở tầm lý luận, sự khác biệt giữa chủ thể MTTQ Việt Nam với các chủ thể khác khi thực hiện giám sát thì tác giả Huỳnh Đảm thông qua bài viết *Nâng cao vai trò giám sát của MTTQ Việt Nam* (Tạp chí Cộng sản, số 21/2008), lại tập trung phân tích một cách hệ thống các văn kiện, chính sách pháp luật của Đảng và Nhà nước quy định về chức năng, vai trò thực hiện giám sát của MTTQ Việt Nam. Đồng thời, chỉ ra các nội dung giám sát thông qua hoạt động thực tiễn của MTTQ các cấp. Bên cạnh những kết quả đã đạt được, MTTQ đang gặp phải những khó khăn, hạn chế trong quá trình thực hiện giám sát như: vấn đề cơ chế chính sách; sự phối kết hợp của các cơ quan liên quan; cách thức tổ chức và đội ngũ cán bộ của Mặt trận còn nhiều bất cập. Theo tác giả, để

nâng cao được vai trò giám sát của MTTQ cần có những giải pháp liên quan đến sự chỉ đạo của Đảng, điều hành của Nhà nước, vấn đề đào tạo cán bộ cho MTTQ, việc ban hành luật về giám sát nhân dân... Tuy nhiên, bài viết chưa đề cập đến việc thực hiện giám sát của các đoàn thể chính trị - xã hội trong hệ thống chính trị; chưa đưa ra những dữ liệu mang tính thực nghiệm về kết quả thực hiện vai trò giám sát của MTTQ các cấp.

Bên cạnh các bài viết như vừa trình bày, khi đề cập đến chức năng giám sát của MTTQ Việt Nam đã có một số nghiên cứu đi sâu vào tìm hiểu, phân tích chức năng giám sát của MTTQ ở từng lĩnh vực cụ thể. Chẳng hạn, tác giả Nguyễn Văn Thanh, *Thực hiện chức năng giám sát của MTTQ Việt Nam đối với hoạt động của cơ quan nhà nước ở nước ta hiện nay* (Luận văn cử nhân, HN. 2003), đã phân tích làm rõ thực trạng giám sát của Mặt trận đối với hoạt động của cơ quan nhà nước. Cùng nội dung với nghiên cứu này có tác giả Bùi Xuân Đức với bài viết, *Tăng cường hoạt động giám sát của MTTQ Việt Nam, của các đoàn thể nhân dân đối với bộ máy nhà nước* (Tạp chí Nghiên cứu lập pháp số 3/2004). Tuy nhiên, không chỉ làm rõ nội dung giám sát của MTTQ đối với bộ máy nhà nước, tác giả còn làm rõ vai trò tham gia của các tổ chức chính trị - xã hội.

Nếu như các tác giả Nguyễn Văn Thanh và Bùi Xuân Đức quan tâm đến giám sát bộ máy nhà nước thì tác giả Trần Ngọc Nhẫn và Trần Thanh Bình lại quan tâm đến vai trò của MTTQ trong việc tham gia giám sát cán bộ, công chức, đảng viên ở cơ sở và vấn đề thực hiện Quy chế dân chủ cơ sở. Thông qua bài viết, *MTTQ Việt Nam với việc giám sát cán bộ, công chức, đảng viên ở cơ sở* (Tạp chí Cộng sản - chuyên đề cơ sở số 25/2009), tác giả Trần Ngọc Nhẫn đã khẳng định các nội dung cơ bản trong thực hiện chức năng giám sát cán bộ, công chức, đảng viên ở cơ sở. Đồng thời chỉ ra một số

kết quả ban đầu. Tuy nhiên, tác giả chưa có điều kiện đi sâu phân tích những tồn tại, yếu kém, các nhân tố ảnh hưởng đến chức năng giám sát để từ đó đề ra các giải pháp có tính thuyết phục. Trong khi đó, qua bài viết *Phát huy vai trò của MTTQ Việt Nam vận động nhân dân thực hiện và giám sát thực hiện Quy chế dân chủ* (Tạp chí Tổ chức nhà nước số 9/2003), tác giả Trần Thanh Bình lại tập trung phân tích việc tham gia giám sát của MTTQ trên một bình diện hẹp và cụ thể hơn là: thực hiện Quy chế dân chủ cơ sở. Đặc điểm chung của các bài viết này là chưa chú ý đến vai trò và thực trạng giám sát của các tổ chức chính trị - xã hội.

- *Nghiên cứu về phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội*

Hướng nghiên cứu đề cập đến chức năng phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội được đề cập và thảo luận khá sôi nổi trong các cuộc hội thảo và trên báo chí. Tuy nhiên, đề cập mang tính chính thức với tư cách là công trình nghiên cứu khoa học lại chưa nhiều. Mặc dù vậy, có thể kể ra ở đây một số nghiên cứu như sau:

Tác giả Trần Ngọc Nhẫn với bài viết, *Suy nghĩ về vai trò phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam* (www.mattran.org.vn) đã khẳng định đây là một chức năng quan trọng, mới, nhạy cảm và rất khó thực hiện của MTTQ Việt Nam. Theo tác giả, để làm tốt được nhiệm vụ phản biện xã hội, phải thực hiện các giải pháp mang tính đột phá liên quan đến sự lãnh đạo của Đảng, vấn đề luật hóa, kiện toàn phương thức hoạt động của Mặt trận. Tuy nhiên, bài viết chưa phân tích một cách thực chứng dựa trên những dữ liệu khảo sát, điều tra. Bên cạnh đó, vấn đề thực hiện chức năng phản biện xã hội của các tổ chức chính trị - xã hội chưa được tác giả đề cập đến. Cùng trong hướng nghiên cứu này, vừa qua Trung ương MTTQ Việt Nam đã thực hiện đề án nghiên cứu, *Phát huy vai trò phản biện xã hội của MTTQ* (năm 2008).

Có thể nói, đây là công trình nghiên cứu khá quy mô của Trung ương MTTQ Việt Nam thông qua sự đóng góp ý kiến, các tham luận, thảo luận trong hội thảo của các nhà khoa học, cán bộ lãnh đạo các ngành, cấp, các cán bộ lão thành cách mạng... Đề án nghiên cứu đã làm rõ quan điểm của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về Mặt trận trong bối cảnh hiện nay. Bên cạnh đó, phần nào đánh giá thực trạng thực hiện vai trò, vị trí, chức năng giám sát và phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam trong tình hình hiện nay. Cũng giống như nhiều công trình nghiên cứu có liên quan, điểm hạn chế của đề án nghiên cứu này chính là chưa thực sự tiến hành phân tích một cách định lượng, còn thiếu các bằng chứng từ phía người dân. Đồng thời, đề án nghiên cứu cũng chưa quan tâm đến vấn đề thực hiện chức năng phản biện xã hội của các tổ chức chính trị - xã hội.

- *Nghiên cứu về giám sát và phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội*

Đây là hướng nghiên cứu mang tính đồng bộ và hướng vào tập trung giải quyết đồng thời 2 chức năng: giám sát và phản biện xã hội của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội. Dưới đây là một số công trình nghiên cứu:

Tác giả Hoàng Hải với bài viết *Về phản biện và giám sát xã hội* (Tạp chí Cộng sản, số 9/2007) đã chỉ ra mối liên hệ, quan hệ giám sát và phản biện xã hội mà chủ thể thực hiện là MTTQ Việt Nam. Đồng thời, đề cập một số yêu cầu nhằm đảm bảo cho quá trình giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận có hiệu quả. Tuy nhiên, tác giả mới chỉ đặt vấn đề để đưa ra nghiên cứu. Bên cạnh đó, vấn đề giám sát và phản biện xã hội của các tổ chức chính trị - xã hội hoàn toàn chưa được xem xét. Cùng mối quan tâm này, tác giả Đặng Đình Tân, với hai bài viết *Lại bàn về giám sát, phản biện của MTTQ Việt Nam trong giai đoạn hiện nay* (Tạp chí Dân vận,

số 8/2008); *Về giám sát và phản biện xã hội của MTTQ trong giai đoạn hiện nay* (www.mattran.org.vn). Thông qua các bài viết, tác giả đã chỉ ra những hạn chế trong hoạt động giám sát của MTTQ, các nguyên nhân dẫn đến và đề xuất một số giải pháp nhằm tăng cường vai trò giám sát và phản biện xã hội của MTTQ trong giai đoạn hiện nay. Tuy nhiên, cũng như một số bài viết, công trình nghiên cứu chưa đưa ra được những số liệu cụ thể dựa trên bằng chứng khoa học. Đồng thời, tác giả cũng chưa đi sâu bàn đến vấn đề giám sát và phản biện xã hội của các tổ chức chính trị - xã hội ở Việt Nam hiện nay.

Để thực hiện tốt vai trò giám sát và phản biện của Mặt trận và các đoàn thể nhân dân là bài viết của tác giả Minh Đức (Tạp chí Xây dựng Đảng, số 5/2008). Điểm mới của bài viết này là, bên cạnh luận chứng cho việc cần thiết phải tăng cường vai trò giám sát và phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam, tác giả đã quan tâm đến vai trò và sự tham gia của các tổ chức chính trị - xã hội trong hoạt động giám sát và phản biện xã hội. Bên cạnh việc luận chứng sự cần thiết và phân tích thực trạng, tác giả cũng đưa ra một số các giải pháp nhằm tăng cường chất lượng và hiệu quả của quá trình này. Tuy nhiên, tác giả cũng chưa phân tích cụ thể, làm rõ thực trạng tham gia giám sát và phản biện xã hội của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội dựa trên những bằng chứng thực nghiệm.

3. Một số vấn đề đặt ra

Một là, bên cạnh những thành tựu, các nghiên cứu về chủ đề giám sát và phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội nêu trên, chủ yếu ở dạng bài viết tạp chí, các nhận định mang tính suy luận chủ quan nhiều hơn là dựa trên các bằng chứng thực nghiệm. Các phân tích mang tính hệ thống, tổng thể từ lý luận đến thực tiễn và từ thực tiễn quay trở về lý luận về vấn đề giám sát và phản biện xã hội còn thiếu. Bên cạnh đó, chức năng giám sát và

phản biện xã hội của các tổ chức chính trị - xã hội rất ít được đề cập.

Hai là, thời gian vừa qua, chủ đề phản biện xã hội ở nước ta đã nhận được sự quan tâm khá đặc biệt của dư luận xã hội, nhất là giới báo chí, các nhà khoa học và hoạt động chính trị. Trên diễn đàn của báo chí và một số hội nghị, các nhà lãnh đạo quản lý, cán bộ lão thành cách mạng, nhà khoa học đã sôi nổi bàn luận đến hoạt động phản biện xã hội nói chung và hoạt động của MTTQ Việt Nam cũng như các tổ chức chính trị - xã hội nói riêng. Xung quanh vấn đề này có nhiều nội dung bàn luận nhưng có một vấn đề được nhiều ý kiến đưa ra là, cần xác lập chủ thể đóng vai trò hợp pháp trong quá trình tham gia phản biện xã hội. Đó chính là MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội. Mặc dù vậy, dư luận cũng băn khoăn khi cho rằng, liệu với cơ chế, điều kiện như hiện nay thì MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội có thể làm tốt chức năng phản biện xã hội được hay không? Đối tượng, nội dung mà MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội tiến hành phản biện là ai và về những vấn đề gì? Cơ quan, tổ chức bị phản biện bởi MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội cần làm gì? Tất cả những vấn đề này vẫn còn chưa rõ ràng và chưa được luật hóa. Do vậy, khi triển khai cụ thể sẽ phức tạp, kém hiệu quả. Thực tế cho thấy, vấn đề phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội là một vấn đề mới mẻ, phức tạp và khó khăn. Để nhận thức đúng đắn, thống nhất và luật hóa... vấn đề này, cần có những công trình nghiên cứu công phu để làm sáng tỏ các vấn đề then chốt về lý luận và thực tiễn. Mặc dù đã có những nghiên cứu khởi thảo, nhưng cho đến nay vì nhiều lý do khác nhau, cơ chế quy định về phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội vẫn chưa được ban hành. Do đó, nhu cầu tiếp tục tiến hành nghiên cứu vấn đề giám sát và phản biện xã hội của MTTQ Việt

Nam và các tổ chức chính trị - xã hội ở quy mô lớn hơn, khách quan, mang tính hệ thống, khái quát hơn, bằng những phương pháp nghiên cứu thích hợp là mang tính tất yếu.

Ba là, xét trên khía cạnh thực tiễn, mặc dù đã có những văn bản pháp quy nhưng hoạt động giám sát và phản biện xã hội của MTTQ cũng như các tổ chức chính trị - xã hội ở nước ta thời gian qua còn nhiều hạn chế. Các vụ việc như lạm dụng chức vụ, quyền hạn, tham nhũng, lãng phí trong đầu tư công... vẫn xảy ra, gây quan ngại cho toàn xã hội. Mặt khác, hiện nay, trong thực tế đang tồn tại nhiều loại hoạt động thanh tra, kiểm tra, giám sát do nhiều chủ thể tiến hành, với phạm vi, đối tượng và tính chất khác nhau. Mặc dù đạt được những kết quả nhất định, nhưng nhìn chung các cơ chế thanh tra, kiểm tra, giám sát ở nước ta còn nhiều khiếm khuyết, bất cập, nhất là tình trạng chông chéo, hình thức của công tác giám sát và phản biện. Có nhiều nguyên

nhân dẫn đến hạn chế nêu trên của các hoạt động giám sát và phản biện, song có thể khẳng định một số lý do chính như: chưa có một đạo luật riêng về giám sát của nhân dân và hoạt động giám sát của Mặt trận; nhiều đối tượng, lĩnh vực giám sát chưa được cụ thể hóa thành cơ chế, chính sách, pháp luật; nhận thức về vai trò, quyền và trách nhiệm của Mặt trận, các tổ chức chính trị - xã hội về giám sát còn nhiều hạn chế; giám sát là công việc quan trọng nhưng hoạt động khó khăn và hiệu quả giám sát chưa cao; đội ngũ cán bộ của MTTQ và các đoàn thể còn thiếu và yếu về năng lực, nghiệp vụ... Để có thể đưa ra những bằng chứng sát thực cho các nhận định này, từ đó tìm ra các giải pháp khắc phục, nâng cao hiệu quả việc thực hiện chức năng giám sát của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội trong hệ thống chính trị Việt Nam cần thực hiện nghiên cứu khoa học một cách hệ thống, quy mô với những phương pháp tiếp cận phù hợp. □

SUY NGHĨ VỀ LỜI DẶN DÒ...

(tiếp trang 21)

lên trán chữ cộng sản là được quần chúng yêu mến. Quần chúng chỉ quý mến những người có tư cách đạo đức". Theo Hồ Chí Minh, mỗi người có công việc, khả năng, vị trí khác nhau; người làm việc to, người làm việc nhỏ, nhưng ai giữ được đạo đức cách mạng đều là người cao thượng. Sự thực, có làm được người cao thượng thì mới có thể lãnh đạo được quần chúng nhân dân. Điều này đã được khái quát thành câu: "đảng viên đi trước làng nước theo sau", tức đảng viên một mặt phải tiên phong trong hoạt động thực tiễn, mặt khác phải gương mẫu trong lối sống.

Đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên gắn liền với sự tồn tại của Đảng. Để làm được đúng như lời căn dặn của Hồ Chí Minh, "mỗi cán bộ, đảng viên phải thật sự

cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư", phải thẳng thắn được giặc tham nhũng ở ngay trong lòng mình, trong tổ chức mình. Vì loại giặc này đang rình rập phá hoại Đảng, phá hoại chế độ.

Hơn 40 năm qua, dường như lời cảnh báo của Chủ tịch Hồ Chí Minh ngày càng ứng nghiệm. Hiện tượng suy thoái phẩm chất chính trị, đạo đức lối sống trong một bộ phận đảng viên phải chăng chính là do lời cảnh báo này của Người chưa được xem trọng đúng mức? Phải chăng, chúng ta chỉ xem nặng vấn đề giữ cho được vai trò đảng cầm quyền mà chưa chú ý giáo dục, rèn luyện đảng viên một cách thực chất?

Chính điều đó cho thấy, tầm tư duy vượt thời đại của Hồ Chí Minh cũng như bản *Di chúc* của Người. □